

Dezvoltare regională, regionalism și regionalizare în contextul integrării europene

I. N. Nemenyi – Consilier de concurență

Acceptând ideea că orice comunitate (locală) se configurează și spațial, că printr-o structură spațio-temporală să-și poată păstra caracteristicile definitorii, avem explicația faptului de ce, începând cu anii '60 ai secolului trecut, regionalismul/regionalizarea a devenit o temă disputată și abordată de către o serie de discipline (regionalismul ca temă prioritară a dezbatelor politice, poate fi considerat un fel de barometru politic). Spațiul post-totalitar prezintă, cum se întâmplă în foarte multe împrejurări și cazuri legate de tranziția pe care o parcurge, simptome acute privind abordarea temei, în primul rând datorită încărcăturii istorice pe care conceptul regionalist o are de integrat în cele mai diverse interpretări (actualmente lumea globalizată).

Abordarea politică poate avea în subsidiar latura ideologică și, în continuarea acesteia, cea cultural-tradițională, adică cea identitară. Abordarea administrativă ne conduce spre cea juridico-legislativă cu aspecte ce vizează și o istorie locală a instituțiilor publice.

Abordarea economică nu poate eluda și nu poate fi desprinsă de analiza unor aspecte sociale, de la cele demografice până la cele ale rețelilor de comunicare. Aceste abordări ce-și propun respectarea anumitor limite disciplinare, pot și trebuie completate cu cele datorate anumitor procese generale ale prezentului : unificarea și integrarea europeană, problemele fundamentalismului și ale unor religii de stat sau, nu în ultimul rând, de fenomenele legate de sărăcie și de migraționismul economic. În aceste condiții, ne place sau nu ne place, statul trebuie să intervină cu resurse financiare însemnate pentru combaterea sărăciei și reducerea dezechilibrelor, cu măsuri concrete împotriva in justiției și polarizării între bogați și săraci care s-a accentuat și în România. Reducerea decalajelor, dezvoltarea armonioasă presupun, în principal, programe noi, surse financiare suplimentare și oameni noi pentru implementarea programelor de dezvoltare regională.

În acest sens o politică regională ancorată în realitatea românească cu instituții noi și sănătoase, poate aduce un suflu nou pe linia convergenței noastre către Uniunea Europeană.

Devine imperativă operaționalizarea unor elemente legate de unitate/diversitate, trenduri economice și caracteristici geografico – spațiale, care, fiecare în parte și toate la un loc, (re)dau complexitatea regionalismului.

Regionalismul devine, într-o serie de țări din zonă, o piatră de încercare atât sub aspect teoretic cât și practic, dar nu din cauza complexității evocate. Regionalismul scoate la iveală din zona gri a conștiinței cotidiene, uneori cu un contur destul de puternic,

momente și procese cultural-identitare, cu o încărcătură emoțională extraordinară, din care motiv o serie de dezbateri pe această temă se sting înaintea de a se configura.

Politica regională poate fi apreciată și din perspectiva utilizării de către autoritățile publice centrale și locale, a resurselor de care dispun; combinații de instrumente de politică economică și financiară în scopul stimulării investițiilor, creării de noi locuri de muncă și al îmbunătățirii condițiilor de viață, într-o regiune/teritoriu anume. Asemenea instrumente de politică economică acoperă o plajă largă, de la cele cu caracter general ca de pildă, cadrul legal destinat să susțină dezvoltarea, reglementările economice ale unor măsuri specifice, ca de exemplu, ajutorul de stat acordat firmelor, cu scopul de a stimula investițiile sau de a susține proiecte de restructurare.

Ajutoarele de stat reprezintă un instrument de tradiție în Europa cu rol decisiv pentru reducerea decalajelor, un echipament de intervenție al decidenților politici de oriunde, inclusiv în cele 25 state membre ale U.E.

Cel mai recent Raport al Comisiei pe acest subiect, State Aid Survey, arată că în perioada 1995-1999, ajutorul regional (care reprezintă ajutor public acordat firmelor din considerații legate de politica regională) reprezintă circa 57% din ajutorul total acordat în U.E.

În concepția legiuitorului român, obiectivele politicii de dezvoltare regională, care se materializează în ajutoare de stat, se localizează în următoarele direcții fundamentale :

- diminuarea dezechilibrelor regionale existente, prin stimularea dezvoltării echilibrate, prin recuperarea accelerată a întârzierilor în dezvoltarea zonelor defavorizate ca urmare a unor condiții istorice, geografice, economice, sociale, politice precum și preîntâmpinarea producerii de noi dezechilibre;
- pregătirea cadrului instituțional pentru a răspunde criteriilor de integrare în structurile UE și de acces la Fondurile structurale și la Fondul de coeziune ale Uniunii Europene;
- corelarea politicilor și a activităților sectoriale guvernamentale la nivelul regiunilor, prin stimularea inițiativelor și valorificarea resurselor locale și regionale, în scopul dezvoltării economico-sociale durabile și a dezvoltării culturale a acestora;
- stimularea cooperării interregionale, interne și internaționale, a celei transfrontaliere, inclusiv în cadrul euroregiunilor, precum și participarea regiunilor de dezvoltare la structurile și organizațiile europene care promovează dezvoltarea economică și instituțională a acestora, în scopul realizării unor proiecte de interes comun, în conformitate cu acordurile la care România este parte.

Dezechilibrele economice și sociale moștenite de la sistemul centralizat – planificat (de comandă) s-au agravat în perioada tranziției spre economia de piață funcțională, până în 2000; în aceste condiții a apărut necesară articularea într-un cadru propice a susținerii dezvoltării regionale. Cu un P.I.B. pe cap de locuitor de numai 23-24% din media U.E. și cu o rată a șomajului de cca 7% România are nevoie astăzi de o dezvoltare regională și ajutoare de stat în volum crescând.

În contextul pregătirilor pentru aderare în 2007 (cap. 21 – Dezvoltare Regională și Coordonarea instrumentelor structurale fiind închis în mod provizoriu în septembrie 2004), într-o țară în care nu există o tradiție consolidată în domeniul dezvoltării regionale și cu resurse limitate pentru intervenții structurale, atât de necesare, Legea nr.315/28 iunie 2004 reprezintă un progres deosebit de important.

În această lege sunt stabilite în mod clar obiectivele, competențele, instrumentele specifice pentru dezvoltarea regională și cadrul instituțional viabil care se aplică din 29 septembrie 2004.

Principiile de bază ale legii sunt subsidiaritatea, descentralizarea și parteneriatul. În capitolul II al legii sunt prezentate regiunile de dezvoltare în concordanță cu obiectivele de coeziune economică și socială, pentru care Institutul European din România a efectuat studii de impact.

De menționat că în domeniul dezvoltării regionale funcționează Agențiile pentru dezvoltare regională care sunt organisme neguvernamentale, nonprofit, de utilitate publică, dar cu personalitate juridică. Directorul agenției este numit prin concurs și se eliberează din funcție de către Consiliul pentru dezvoltare regională.

Programele și cheltuielile de dezvoltare regională ale Agenției, se finanțează din Fondul pentru dezvoltare regională, care are următoarele surse:

- alocații de la Fondul național pentru dezvoltare regională;
- contribuții din bugetele proprii ale județelor sau ale municipiului București, după caz, în limita sumelor aprobate, cu această destinație, prin bugetele respective;
- surse financiare atrase din sectorul privat, de la bănci, investitori străni, Uniunea Europeană și de la alte organizații internaționale .

În intenția legiuitorului semnalăm rolul primordial atribuit Ministerului Integrării Europene în administrarea acestei legi, de mare actualitate, care nu se va mai modifica deoarece capitolul 21 a fost închis. De menționat că populația din zonele defavorizate pleacă, cu prioritate, să lucreze în străinătate (!).

Ministerul Integrării Europene, organ de specialitate al administrației publice centrale, aflat în subordinea Guvernului, este instituția care exercită la nivel național, atribuțiile și responsabilitatea elaborării, promovării, coordonării, gestionării, implementării și monitorizării politicilor și strategiilor de dezvoltare regională din România, precum și a programelor de coeziune economică și socială; M.I.E. asigură și secretariatul Consiliului național pentru dezvoltare regională. În anexa Legii nr. 315/ 2004 (intrată în vigoare la 29 septembrie 2004) sunt prezentate cele 8 regiuni de dezvoltare care au în medie, fiecare, cca 2,8 milioane de locuitori . După opinia noastră, o zonă de dezvoltare regională ar fi mai potrivită cu 1,8 – 2 milioane de locuitori.

În încheiere prezentăm cele 4 scheme de ajutor de stat de dezvoltare regională uzitate în România :

1. *Zonele defavorizate* - „ **D** ”- care implică folosirea de instrumente fiscale;
2. *Parcuri industriale* - „ **P** ”- care asigură facilități fiscale companiilor specializate din incinta parcurilor industriale : scutiri la plata taxelor, deduceri la impozitul pe profit, reduceri la TVA;
3. *Zonele libere* - „ **L** ” – sunt create pe perioade determinate – maxim 49 ani și importanța lor scade odată cu integrarea României în U.E. în 2007;
4. *Zone „ R ”*- zone de reconversie industrială și profesională cu potențial de creștere economică.

Consiliul Concurenței manifestă o deschidere totală în vederea aplicării imediate a Legii nr. 315/ 2004, cunoscând rolul jucat de noile reglementări în asigurarea coerenței și convergenței politicii regionale în cadrul U.E, pentru reducerea decalajelor și pentru o creștere economică durabilă, sanatoasă și sustenabilă.

În acest sens, anul 2004, cu o creștere economică de 7,6 %, este un an de referință favorabil pentru încheierea tuturor celor 31 de capitole din *acquis-ul comunitar*; un punct de plecare optim pentru semnarea tratatului de aderare în trimestrul I 2005, și al integrării noastre efective în U.E. în anul 2007.